

1. Kako Jakobson razlaga selekcijo in kombinacijo ter poetsko funkcijo jezika?

Selekcija, izbor – paradigmatski odnosi; izbiramo besede, ki ima pravo stilno vrednost (za poimenovanje nekoga, nečesa, nekega dejanja)

Kombinacija – sintagmatski odnosi – da bi dosegli svoj cilj, moramo jez. enote kombinirati v višjo jezikovno enoto – govorno verigo (zloge v besede, besede v besedne zveze in stavke, ...)

Poetska funkcija je usmeritev k sporočilu kot takemu oz. je osredotočenost sporočila na lastno posebno jezikovno organizacijo (bolj kot upovedano /vsebina/ je pomembno kako je upovedano /forma/). Poetska funkcija deluje tako, da si besede na osi kombinacije ne sledijo več samo po načelu bližine, temveč tudi po načelu podobnosti

2. Značilnosti tabloidnega jezika in kateri stilotvorni dejavniki vplivajo nanj?

Značilnosti: preprost jezik, veliko pridevnikov, kratke povedi, močno čustveno, blabla...

stilotvorni dejavniki: funkcija + cilj sporočila v povezavi z namenom tvorce, sporočanje položaj in okolje (krog naslovnikov) naslovnik (večji kolektiv, neznani naslovniki), uporabljena oblika sporočila (pisna/govorjena, pripravljena/nepripravljena, knjižna/neknjižna), tema sporočila

3. Kaj lahko povzročajo narekovaji aktualizmov? Zakaj je aktualizem v navednicah lahko problematičen? 5t

Včasih ni jasno, ali je metafora v navednicah, ker je novinar želel zaznamovati nedobesednost zapisanega ali pa besedna zveza, poleg tega da je ne gre razumeti dobesedno, tudi ni del avtorjevega besedila in navednice nakazujejo sklicevalnost.

Metafore v narekovajih:

- pri uporabi narekovajev so nedosledni
- narekovaji so lahko zavajajoči, saj ne vemo vedno, ali gre za metaforo v narekovajih ali za dobesedni navedek
- Metafor ne dajemo v narekovaje, saj v besedilu metaforo prepoznamo, ni treba poudarjati njene metaforične funkcije
- Z narekovaji omejimo funkcijo metafore

4. Kateri dejavnik sporočanja preverjamo s fatično funkcijo?

Usmerjenost k stiku (Najizrazitejša v sporočilih, ki naj bi predvsem vzpostavila, nadaljevala ali prekinila sporočanje; preverila, ali kanal deluje; potrdila sogovornikovo pozornost + izmenjava vljudnostnih fraz)

Stik – fizični kanal in psihološka povezava med sporočevalcem in naslovnikom, ki obema omogoča, da vzpostavita in ohranjata sporočanje. Z njo torej preverjamo, ali kanal deluje, fatična funkcija nam potrdi sogovornikovo pozornost.

- Emotivna f. (usmerjenost k sporočevalcu; posreduje se govorčev odnos do tega, kar govori; proizvede vtis o govorčevem čustvu; vkliki, izdihi, kletvice; uresničuje se na besedni, glasovni in skladenski ravni ter ravni snovi besedila)
- Konativna f. (usmerjenost k naslovniku; odraža se v slovničnih oblikah zvalnika in velelnika; značilna za zarotitve, zaklinjanja, kuharske recepte, navodila...)
- Referencialna f. (usmerjenost h kontekstu; najbolj vseprisotna funkcija, najobičajnejši

namen tvorjenja sporočila je sporočiti komu nekaj o izvenjezikovni stvarnosti.

Tesno povezana s kognitivno in emocionalno funkcijo (kontekst vedno posreduje

nekdo nekemu). Izrazita v učbenikih, poročevalnih besedilih, predstavitvenih oglasih ...)

- Metajezikovna f. (usmerjenost h kodu, skupnemu jeziku; ko uporabljamo jezik, da govorimo o jeziku – ko se otrok uči govoriti ali pri učenju tujih jezikov. V jezikoslovnih znanstvenih člankih, slovnica, slovarjih, pa tudi kadarkoli morata sporočevalec in/ali naslovnik preveriti, ali uporabljata isti kod – denotirata iste označence z istimi označevalci.)
- Poetska f. (usmerjenost na sporočilo; osredotočenost sporočila na lastno posebno

jezikovno organizacijo. Enako ali še pomembneje kot, kaj je upovedano (snov/vsebina), je to, kako je sporočilo upovedano (forma/struktura). Razmerje med označencem in označevalcem je motivirano. Dominantnost poetske funkcije je tisto, kar jezikovno sporočilo spremeni v jezikovno umetnino.

5. Katera so načela praktične stilistike?

Jezikovna pravilnost, jasnost (poznavanje stvari, upoštevanje naslovnika, preglednost, logičnost, konkretnost, pregled besedila), jedratost, živost, primernost.

6. Razlika med metaforo v novinarstvu in metaforo v znanstvenih člankih?

V znanstvenem jeziku metafore niso rabljene kot aktualizmi z namenom stilnega učinka, ampak je njihova vloga omejena na poimenovanje. Cilj metaforičnega znanstvenega termina je skladen s čisto obvestilno vlogo. Por. metafore: v ospredje stopa poimenovalna vloga, stilni učinek se izgublja; te metafore se ustaljujejo v konvenciji.

??

7. Katera dejavnika, ki morata biti izpolnjena za uspešno komunikacijo, preverjamo v novinarskih besedilih, v katerih prevladuje fatična funkcija? 5t

Fatična funkcija je usmerjena k stiku. Preverjanje, ali kanal deluje in potrditev sogovornikove pozornosti.

Stik – fizični kanal in psihološka povezava med sporočevalcem in naslovnikom, ki obema omogoča, da vzpostavita in ohranjata sporočanje. Z njo torej preverjamo, ali kanal deluje, fatična funkcija nam potrdi sogovornikovo pozornost.

8. Kako Jakobson razume paradigmatško in sintagmatsko os ter kako ju navezuje na metaforo in metonimijo? 10t

1. Paradigmatška os = os selekcije/ substitucije: izbiramo med sopomenkami in protipomenkami, izbira med alternativami implicira možnost, da eno nadomestimo z drugo, ker sta si dovolj podobni

Os podobnosti/ekvivalence (ukvarja se z znaki, ki so skupaj povezani v sistemu, ne pa v sporočilu. Znaki v substitucijski množici so povezani z različnimi stopnjami podobnosti (ekvivalentnost sinonimov, skupno jedro antonimov)).

Metaforična os (proces zamenjave besed zaradi “pomenske podobnosti” je temeljni princip nastajanja metafor)

Metaforičnost je po Jakobsonu značilen princip gradnje simbolistične poezije – poezija temelji na podobnostih, posnema asociativno delovanje sanj, ki so metaforične.

asociativna os, ki povezuje termine v sistemu, ne v sporočilu

PODOBNOST

metafora prevladuje v poeziji, ker temelji na principih podobnosti

MOTNJE: prizadeta zmožnost selekcije/substitucije, natančna poimenovanja nadomeščajo s splošnimi, bolnik ne more uporabiti dveh besed za poimenovanje iste stvari, besede kontekstualizira (nož: in vilice, za kruh, na mizi), ohranijo se mu besede povezane s kontekstom (zaimki, vezniki) in besede izven konteksta zanj nimajo pomena, združuje jih na podlagi prostorske in časovne bližine

2. Sintagmatska os= os kombinacije/kontekstualizacije

Os bližine; entitete so povezane v sistemu in/ali samo v sporočilu. Kontekst jih postavi v odnos bližine.

Sintagmatska os; z izbranimi entitetami tvorimo višje jezikovne enote. Vsaka jezikovna enota je obenem kontekst preprostejšim enotam in/ali je umeščena v kontekst kompleksnejših jezikovnih enot.

Metonimična os; metonimija tudi deluje na principu bližine: razmerje del: celota, vzrok: posledica, predmet : njegova snov

Metonimična bližina je bližina v kodu, ki se lahko odraža tudi v besedilu. Po Jakobsonu je tak način pisanja značilen za realizem; premiki od zgodbe k atmosferi, od oseb h krajevnemu in časovnemu okolju.

BLIŽINA

prevladuje v prozi, ker jo podpira bližina

MOTNJE: prizadeta zmožnost kombinacije/kontekstualizacije, ne more iz preprostejših jezikovnih enot kombinirati kompleksnejše, poimenuje besede po podobnosti, beseda postane osnovna enota – ne more narediti besedne zveze,

9. Na primeru Teme dneva (izbiraš katero besedilo) pojasni jezikovne značilnosti, opiši, kaj je to intenzifikacija stilnih sredstev in kdaj je prag norme v novinarstvu presežen, opiši, kateri stilotvorni dejavniki so vplivali na njegovo pisanje, 10t (Subjektivni + objektivni stilotvorni dejavniki)

Intenzifikacija jezikovnih sredstev – postopek, v katerem avtor v besedilu uporabi zaznamovano besedje, pri čemer gre za približevanje **pragu stilne norme** ali njeno preseganje s količinskim pretiranjem pri uporabi stilemov in premočno zaznamovanih sredstev. **Metafore** naredijo besedilo hermetično in zato izgubi svoj smisel → prag je presežen. Presežen je takrat ko tvoji bralci ne razumejo več kaj si želel povedati in se morajo nazaj vračati v besedilo in ponovno iskati razlage za besede/metafore. Če ne drži pravilo pobiranja vsake zanke (če naslovniku na vsaki točki linearnega poteka besedila, ne daste dovolj informacij, niste izpolnili namena sporočanja /ne sme nastati luknja/).

Posledica prestopa praga stilne norme:

- ⌚ nerazumljivost celotnega besedila širši publiki
- ⌚ negativno vrednotenje vsebine glede na pretirano uporabo sredstev

Primer intenzifikacije :

Tema dneva: Na minskem polju (glejte besedilo, ki ste ga dobili na predavanjih):

- ⌚ Poračje ne more biti revolucionarno in še manj avantgardno.
- ⌚ Naprej, torej, tovariši!
- ⌚ ...smo se znašli na minskem polju ljudskega nezadovoljstva, gospodarskega nazadovanja, političnih razprtij...

- ⌚ Če gremo po Honeckerjevo – mina, po Dubčkovo – mina, po kitajsko – tam smo že bili! Kako torej?
- ⌚ ...stopicati na mestu
- ⌚ ...stopajo po prstih drugače mislečih...
- ⌚ ...ker vneto kličejo na pomoč tiste, ki se spoznajo predvsem na polaganje min...
- ⌚ itd.

Objektivni stilotvorni dejavniki:

- ??

subjektivni stilotvorni dejavniki → individualni stil avtorja:

- intelektualna raven + izobrazba
- obvladovanje koda (jezika)
- razgledanost (kulturna in družbena)
- poznavanje teme